

Bartkó Lajos

Dr. Bartkó Lajos tiszteleti tag emlékezete (1911 – 1988)

*Dr. Jaskó Sándor**

1988. július 2-án 77 éves korában hunyt el BARTKÓ Lajos nyugalmazott főgeológus, a földtani tudományok kandidátusa, a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagja.

Ismerősei sokáig emlékezni fognak megnyerő fellépésére, szívélyes, mosolygó köszöntésére. Jóindulatú, barátságos modora igen népszerűvé tette pályatársai körében. Távozása érzékeny veszteséget jelent számunkra.

BARTKÓ Lajos 1911. május 6-án született Zólyombrézón. Gyermekkorát itt, hegyvidéken töltötte. Nagyapja bányamérnök volt; innen ered a kőzetek és ásványok iránti korai érdeklődése.

Középiskoláit Miskolcon és Budapesten végezte. 1935-ben földrajz-természettudomány szakon tanári oklevelet nyert a budapesti Tudományegyetemen.

* 1122 Budapest XII., Pethényi köz 4.

MAURITZ Béla, PAPP Károly és KUTASSY Endre professzorok irányítását követve, 1937-ben doktorált földtan, ásványtan és őslénytani tárgyakból.

Pályája kezdetén az Egyetemi Őslénytani Tanszék gyakornoka volt. 1941-ben kinevezték asszisztensnek a Magyar Állami Földtani Intézetbe. Itt rövidesen adjunktussá, majd osztálygeológussá lépett elő. Földtani intézeti működését egy időre félbeszakította katonai szolgálatra való behívása. A háború végén századparancsnokként szerelt le. Ezzel a rendfokozattal – mint tartalékos tisztet – a Néphadsereg is átvette később.

A bányageológiai szolgálat megszervezésekor 1949-ben a Nógrádi Szénbányászati Tröszthez került, főgeológusi beosztásba. Itt dolgozott 1956 februárjáig, midőn a Szénbányászati Minisztériumba rendelték fel. Az 1958–59. években osztályvezető volt az Országos Földtani Főigazgatóságon. 1960-tól 1971-ig – vagyis nyugdíjba vonulásáig – ismét a Nógrádi Szénbányászati Tröszt főgeológusaként működött. Geológusi munkásságát nyugdíjasként sem hagyta abba, hanem mint a Földtani Intézet Salgótarjáni Kirendeltségéhez beosztott szakértő, tevékenyen részt vett az ipolytarnóci híres kövületlőhely feltárásában és megóvásában.

BARTKÓ Lajos élete első felében mint a felsőtriász és harmadidőszaki üledékes kőzeteket térképező geológus működött. Az 1949. évtől kezdve – megváltozott munkakörének megfelelően – érdeklődése átterelődött a barnaköszén bányászat gyakorlati feladatkörére. Csak nyugdíjba vonulása után nyílt lehetősége arra, hogy ismét foglalkozhasson őslénytani-rétegtani kérdésekkel (Ipolytarnóc).

Munkásságát főleg két vidéken végezte. Az egyik terület Budapest közvetlen környéke, a másik terület pedig a Cserhát-hegység északi része és az ehhez csatlakozó Salgótarjáni-szénmedence volt. Legtöbb kinyomtatott publikációja erről a két vidékről szólt. Hivatalos kiküldetési csak rövid időre szólították el máshová. Így 1941-ben Pelsőcön és Szilicén, 1942–1943-ban pedig Székelyudvarhely környékén készített földtani térképet.

Két őslénytani értekezése is megjelent. Ezek az ipolytarnóci cápa fogakról, illetve a remetehegyi *Fusus noricus*-ról szólnak.

Kinyomtatott publikációinál jóval több a csak kéziratban olvasható szakvéleményeinek száma. Utóbbiak döntő többsége a Salgótarjáni-szénmedence különböző aknamezőinek viszonyaira vonatkozik. Ezekben a kimondottan gyakorlati célból, megbízásra készült leírásokban másutt még nem közölt, új adatokra bukkanhatunk a rétegsorok fáciaskifejlődésére és szerkezeti viszonyaira vonatkozóan. Így ezek a kéziratok igen jó segítséget fognak nyújtani a jövőben az észak-magyarországi miocén további földtani alap kutatásaihoz.

BARTKÓ Lajos kiemelkedő szaktudásával és nagy szorgalmával több ízben is méltán kiérdemelte az elismerést. Tudományos kutatásaiért kandidátusi címet kapott. Bányaföldtani tevékenységét a *Munka Érdemrend* ezüst fokozatával jutalmazták. Tulajdonosa volt a KOCH Antal emlékéremnek, a *Pro Natura* emlékéremnek és a *Pro geologia applicata* emlékéremnek.

Munkássága során a hozzá beosztott fiatal geológusokat megtanította szakmájuk szeretetére, személyes példaadással bizonyítva, hogy az ipari geológiai feladatokat is lehet magas tudományos színvonalon művelni.

Társadalmi munkával nagyon sokat tett Salgótarján és környéke fejlesztéséért, a helybeli vízellátás megalapozása, a természetvédelmi területek kijelölése és megóvása, továbbá a földtani ismeretek széles körű népszerűsítése révén.

Kiemelten kell méltatnunk azt a buzgó tevékenységet, amelyet BARTKÓ Lajos a Magyarhoni Földtani Társulat egyesületi életében kifejtett. Több évtizeden át folytatott munkája során volt egyesületi titkár, tagja a Társulat fegyelmi bizottságának; megbízták, hogy a MTESZ Szeniorok Tanácsában képviselje a Földtani Társulatot. Az iránta megnyilvánuló bizalmat mutatja az is, hogy a három évenként bekövetkező tisztújításokon ismételen újra és újra beválasztották a Társulat választmányi tagjai közé. Új tagok ajánlásával több ízben is gyarapította létszámunkat. Segített gyümölcsöző kapcsolatokat létrehozni a Földtani Társulat Elnöksége és a bányáipar vezető szervei között.

Önzetlen, áldozatos munkája elismeréseként 1973-ban társulati emlékgyűrűt kapott, 1981-ben pedig tiszteleti taggá választották meg.

BARTKÓ Lajos sírhantját hiába keresné az utókor kegyelete. Sírdombja sehol sem látható, mert – kívánságát követve – az elhamvasztása után visszamaradó porait a gyászszertartás keretében széthintették a Rákoskeresztúri Köztemető parkjában. Haló porait a szél fuvallata ma már messze széthordta, hogy a talajrögök közé elkeveredve ismét fiatal, új élet fakadjon belőlük, táplálva a kizöldülő fűszálak és nyíló virágok színes világát.

BARTKÓ Lajos szakirodalmi munkássága

A. Publikált értekezések

1937. Földtani és őslénytani adatok Rákosszentmihály és környékének oligocén-miocénkori rétegeihez. Egyetemi bölcsészdoktori értekezés. pp. 1–39.
1938. Cápafogak Ipolytárnóc vidékéről – Földtani Ért. III. pp. 14–17.
– Milyen volt hazánk területének harmadkori éghajlata? – F. Ért. III. pp. 104–114.
1939. *Fusus noricus* nov. sp. a Remetehegy dachsteini mészkőteréből – Földt. Közl. LXIX. pp. 196–198.
– Nummuliták kvarckavicok – Földt. Közl. LXIX. pp. 58–61.
1940. Néhány szó egy visszatért mészkőterületről – F. Ért. V. pp. 32–39.
1942. Külföldi utazásom földtani tanulmányaim – F. Ért. VII. pp. 83–86.
1947. Beszámoló az 1946 évben Sósahartyán-Szécsény környékén végzett kutatásról – Jövedéki Mélykut. Jel. 1946-ról. pp. 34–54.
– Jelentés a pesterzsébeti sósvíz földtani viszonyairól – Jövedéki Mélykut. Jel. 1946-ról. pp. 154–159.
1948. Jelentés az 1947 évben Sósahartyán-Szécsény környékén végzett kutatásokról – Jövedéki Mélykut. Jel. 1947-ről. pp. 121–139.
– (cum SZENTES F.): A Budapest környéki szénhidrogénkutatások eddigi eredményei – Jövedéki Mélykut. Jel. 1947-ről. pp. 160–166.
– Előzetes jelentés a Romhány környékén végzett földtani kutatásokról – Jövedéki Mélykut. Jel. 1947-ről. pp. 251–253.
– Jelentés a Mád környékén végzett geológiai reambulációs felvételeiről – Jövedéki Mélykut. Jel. 1947-ről. pp. 149–156.
1952. A salgótarjáni barnaköszén medence ÉNY-i részének földtani viszonyai – Földtani Int. Évi Jel. 1948. pp. 101–109.
1953. Pelsőci Nagyhegy (Plesivecka Planina) földtani viszonyai – ÉJ. 1941–42. II. pp. 43–53.
– Székelyudvarhely-Homorórdalmás környékének földtani viszonyai – ÉJ. 1943. II. pp. 91–120.
– Adatok a Budai-hegység felépítéséhez – ÉJ. 1944. pp. 37–40.
1956. Magyarország szénélfordulásai (orosz nyelven). NIM kiadványa
1961. Az észak-magyarországi barnaköszéntelepek kora – Földt. Közl. XCI. pp. 143–146.
1962. A magyarországi külfejtéses szénbányászati értékelése. A hazai új külfejtési lehetőségek értékelése. Orsz. Műsz. Fejleszt. Biz. kiadványa
1963. (cum BODA J. et SZÉKY F.): Pásztó I. távlati kutatófúrás – ÉJ. 1960. pp. 339–341.
– (cum SZÉKY F.): Lítke 16. távlati kutatófúrás – ÉJ. 1960. pp. 342–345.
1966. BARNABÁS K. – BARTKÓ L. – CSEH NÉMETH J. – HEGEDŰS Gy. – JANTSKY B. – KERTAI Gy. – KÓKAY J. – MIRÓ L. – MORVAI G. – VARGA Gy. – VIDACS A.: Ásványtelepek földtana. Nyersanyag-előhelyeinek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1966., 1–315 p., *Általános köznevelési ismeretek és Magyarország szénkészlete és a további kutatások iránya* c. Fejezetek.
– Magyarország Magyarország 200 000-es földtani térképsorozatához. Salgótarján. Hasznosítható ásványi nyersanyagok. MÁFI kiadása, Budapest.
– (cum KÓKAY J.): Lajtamészko előfordulása a Kerepesi úton. Földt. Közl. XCVI. pp. 301–305.
– Nógrád megye ásványi nyersanyagainak kutatási eredményei 1945–65 évek között. Nógrád megyei Tanács VB. Kiadványa, Salgótarján
1967. A nógrádi barnaköszénterület földtani viszonyai – M. Földtani Társulat Észak-magyarországi Köznevelési Vándorgyűlésnek Kirándulásvezetője, pp. 3–6.
1985. Ipolytárnóc. Osmaradványok. Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára. OKTH. 196. sz. ismertető.
– Ipolytárnóc földtani vázlata – Geol. Hung. ser. Palaeontologica No 44–46. pp. 15–71.
– (cum HÁMOR G. – KORDOS L.): Palaeoenvironment at Ipolytárnóc – VIIIth ICMNS Congress, Excursion Guide pp. 1–32., 10 figs, Budapest, 1985.

B. Kéziratok (a Magyar Állami Földtani Intézet adattárában)

1941. Jelentés 1941-ben Udvarhely vármegyében végzett földtani kutatásairól.
 1946. Jelentés a Sümeg környéki bauxitbányákról.
 1949. Javaslat Szorospaták és Katalin bányatelepek vizellátására.
 1950. Jelentés a sóshartyáni jódos-brómos víz ügyében.
 — Jelentés a hazai üveghomok-előfordulásokról.
 1951. Előzetes jelentés a Salgótarján környékén végzett földtani felvételtől.
 1952. Jelentés az Istenmezeje környékén végzett bentonit kutatásokról.
 — Jelentés a salgótarjáni barnakőszénmedence Mátravonák, Mizerfa, Kisterenye III. telepre tervezendő erőmű vizellátásáról.
 — Jegyzőkönyv: A Magy. Földt. Társulat Kőszénföldtani Szakosztályának 1952. október 30-án Salgótarjában tartott üléséről.
 — (cum SZÉKELY P.): Nógrádi szénmedence. Kőszénvagyonbecslés.
 1953. A Nógrádi Medence 1954. évi kőszénkutatási terve.
 1954. (cum JOÓ T.): Kányás-akna földtani jelentése.
 1956. Magyarország szénelőfordulásai (orosz nyelven).
 1957. Előzetes jelentés a Balassagyarmat-salgótarjáni 1 : 100 000 gazdasággeológiai térképlap szerkesztéséről.
 1962. A nógrádi barnakőszénterület földtani vizsgálata (Kandidátusi értekezés).
 — (cum VITÁLIS S.): Javaslat a salgótarjáni 2232,60 m mélységű fúrás továbbmélyítésére, illetőleg egy újabb fúrás mélyítésére. — Feljegyzés Somoskőújfalú 3. sz. mélyfúrásról. — A salgótarjáni nagymélységű, kb. 2000 méteres kutatófúrás földtani javaslata.
 — Az 1954—1962. évi alap- és felderítő kutatások eredményei.
 1964. (cum KÉRI J.): A nagybáttonyi Tiribes akna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum VÁRKONYI J.): Mizerfai külfejtésbővítés összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum VÁRKONYI J.): A Keszi barnakőszén terület összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum VÁRKONYI J.): Kistelek VII. lejtősakna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum KÉRI J.): A Nagybáttonyi Katalin II. lejtősakna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — Tökés lejtősakna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — Jelentés Pálhegy III. (Csibaj) rekonstrukció határmódosításához.
 1965. Forgách lejtősakna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — Székvölgy II. kutatási terület összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — Kányás-akna összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — Csurgó rekonstrukció összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum TAMÁSHIDY L.): Gyula II. — Gyula III. rekonstrukció összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása
 1966. (cum KÁRPÁTI F.): Margit VIII. összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 1967. (cum KÉRI J.): Ménkes táró alfa ereszke kutatóvágatának anyagvizsgálata és kiértékelése.
 1968. Mátraverebélyi szénmezőt határoló vető kutatóvágatai.
 1969. (cum TAMÁSHIDY L.): Ménkes részletes összefoglaló földtani jelentése és készletszámítása.
 — (cum BAZSALYA Gy. et KÁRPÁTI F.): Nógrádi alapszelvények és típusközvetek mérnökgeológiai és építésföldtani vizsgálata.
 1970. (cum KÉRI J.): Összefoglaló földtani jelentés és készletszámítás a kazári „Zöldmező” mezőgazdasági termelőszövetkezet mátraszélei homoklelőhelyéről.
 1974. Jelentés Ipolytarnóc-Litke-Mihálygerge környékén végzett földtani kutatásról.
 1976. Részjelentés az 1976. évben Salgó-Medves-lapos és környéke földtani térképezés előkészítéséről.
 — Nógrádi Szénmedence fejlesztési terve. Kányás-Ny, Tar-Hasznos.
 1978. (cum KÉRI J.): Javaslat az Ipoly völgyében, Rákospuszta térségében végzendő termálműviz feltárására.
 — (cum KÉRI J.): Salgó-Medves környékének földtani térképezése. 1 : 10 000.
 1979. Jelentés a Salgótarján Észak terület földtani kutatásáról.
 1981. Összefoglaló jelentés az 1980. évi Észak-nógrádi munkákról és tervjavaslat az 1981—82. évekre.

A kézirat beérkezett: 1988. VIII. 2.